

Језички идентитет софтвера у Србији – ставови говорника

Апстракт: У овом раду се расправља о различитим ставовима које говорници српског језика имају о софтверу локализованом на српски језик, како оних који га подржавају, тако и његових критичара. Полазна претпоставка је да ти ставови одсликавају ширу поделу у српској заједници на традиционалистe (конзервативце) и модернисте. Закључак је да су већина тих ставова заправо предрасуде, које се могу срести и у другим доменима употребе језика, не само у рачунарству.

Кључне речи: локализација софтвера, језичке идеологије, језичке предрасуде, српски језик и глобализација, чување језика, енглески као престижни језик

Увод

Како себе видимо и како себе изграђујемо – о томе ће пуно, можда најдетаљније, рећи и језик којим се служимо, али и то како говоримо о језику. Веза идентитета и језика препозната је као есенцијална у проучавању комуникације и она је једно од основних теоријских становишта интердисциплинарних проучавања језика као што су социолингвистика или социологија језика.¹ Ранко Бугарски је тај однос представио овако:

„Ако човека за тренутак osmotrimo на три главна плана njegovog postojanja, lako ćemo се уверити да upravo jezik игра једну од значајних улога у utvrđivanju njegovog identiteta на svakom од njih. Posedovanje моћи govora, као једне opšteljudske и само ljudske способности, važan је deo definicije vrste *homo sapiens*. Pripadnost некој specifičnoј jezičkoј zajednici određuje човека као člana raznovrsnih društvenih grupa. Najzad, još posebnije jezičke odlike javljaju се као један од atributa ličnosti, učestvujući на тај начин у obeležavanju ukupnog lika svakог pojedinca.“²

Будући од тако великог значаја за изванјезичке појаве, језик може бити подвргнут судовима који нису у најужој вези с њим самим, али су последица метонимијског повезивања између тих појава и самог језика. То транспоноване судова одвија се у два смера: један је када имамо случај да ставове о одређеном идиому пресликамо и на његовог говорника или говорну заједницу, а други кад ставове о говорницима пренесемо на став о језику. Управо овим механизмом

¹ Док социологија језика посматра језик из перспективе социологије, као једно од друштвених понашања, социолингвистика је више лингвоцентрична и њоме се претежно баве лингвисти, посматрајући језички систем и објашњавајући га уз помоћ друштвених фактора.

² Ranko Bugarski, „Jezik i društvo,“ *Kultura* 25 (1974): 8.

дошло је и до тога да су процес превођења, као и употреба преведеног софтвера у Србији оптерећени многим лингвистичким или квазилингвистичким оценама, у којима често леже ставови према сасвим другим појавама.

У последњој деценији у Србији су започети и остварени различити пројекти превођења софтверских пакета на српски језик. Сви они имали су као основни циљ да се и српски језик укључи у модерне технологије, али су корисници, чини се, остали незаинтересовани за коришћење превода или чак имали негативан став према њиховој појави, а посебно функционалности. Пошто се из дана у дан број преведених производа повећава, а у заједници не примећује промена става према њима, потребно је спровести различита истраживања како би се увидело шта је то што утиче на њихову лошу прихваћеност. На пример, потребно је испитати став говорника о различитим аспектима превођења, а понуђене преводе што је могуће више прилагодити њиховим преференцијама; такође, треба проверити однос решења у различитим преводима према оригиналу и одредити се за једно од њих према одређеним критеријумима који се испоставе као релевантни.

Локализација софтвера

„Технички начин битка човјека данас је битно и једино обилежје његова живота. [...] Овако стање не карактеризира само нека друштва, неке дијелове свијета, већ је доминантан начин човјекова живљења уопће. Разлика је само у том што све земље нису једнако технички, знанствено и индустријски развијене. Али оне то надомјештају својом силном тежњом да то постану. [...] чинjenica је да на многа jeзична подручја те промене долазе преко ноћи.“³

Прошло је тридесет година откада је ово речено, па ипак и данас имамо утисак да је језик под исто тако великим притиском промена у технолошком свету. Оно што је данас другачије јесте то што данас скоро сви говорници користе најмодерније технологије и то се јасно одразило на општи језик. Стога се у време када су рачунарске технологије и Интернет постали планетарни феномен јавила потреба да се сви садржаји који се могу наћи на њима, или бар што више њих, учине доступним што већем броју корисника. Разлози за то су различити – један од њих свакако је потреба за ширењем тржишта, а то значи да се укључе сви потенцијални корисници који би могли бити спречени у коришћењу неког производа уколико је програм који желе да користе на језику који није њихов матерњи језик; с друге стране, глобализација је донела и општу тежњу за очувањем (и језичке) посебности, те и појединачне државе и међународне институције улажу много новца у различите пројекте којима би се мала тржишта сачувала пред налетом производа великих. Тај процес захватио је и нашу земљу, па се тренутно може наћи мноштво програма и веб сервиса који су преведени на српски,⁴ а њихов број се убрзано увећава.

Не може се, заправо, говорити само о превођењу програма, већ о његовој локализацији.⁵ Према Друштву за стандарде у индустрији локализације

³ Milorad Pupovac, „Jezik i politika,” *Naše teme* 7-8 (1979): 1400–1401.

⁴ Нпр., оперативни систем Windows, софтверски пакети OpenOffice и Microsoft Office, неки Мозилини програми, као и већи део Google-ових сервиса.

⁵ Локализација софтвера је, иначе, само један од примера локализације производа, али је лексема *локализација* ушла у наш језик управо са појавом овог њеног вида, тако да се данас често јавља у суженом значењу – „локализација софтвера“.

(*Localization industry standards association* – скр. *LISA*), локализација је процес прилагођавања производа или сервиса различитим тржиштима, што укључује разна питања:

- лингвистичка (превођење језичког материјала),
- физичка (прилагођавање самог производа),
- пословна (прилагођавање валуте, начина плаћања),
- културна (формат датума, дизајн који одговара културним нормама циљне заједнице),
- техничка (инжењерска решења за захтеве појединачних језика).⁶

Ипак, у овом раду користећемо се и термином *превођење*, зато што смо фокусирани на језичку проблематику. Посао локализације на српски језик подразумева највише преводилачки посао, јер је разлика са енглеским оригиналом највећа управо у овом погледу, док су остали аспекти локализације мање захтевни или занемарљиви.

Поред тога што су многи од пројеката локализације финансирани (некад то чини власник пакета, некад и државне институције), на локализацији волонтира и мноштво ентузијаста, што је потврда заинтересованости да се учини напредак у овој области. Међутим, у тим тимовима највише је стручњака за рачунарство, а језичких зналаца скоро и да нема. То је вероватно један од разлога што је локализовани софтвер, бар према уверењу корисника, лоше реализован, а његово коришћење се сматра сувишним или чак заморним. На Интернет форумима и другим сајтовима данас се често могу срести дискусије на ову тему.⁷ Најзаступљенија питања су оправданост превођења на српски језик, али се јављају и појединачне замерке на лексичка решења, избор писма за локализацију и сл.

Ни у лингвистичкој литератури се, без обзира на горе наведене могуће смерове истраживања, не може наћи скоро ниједан рад који се бави овим питањем, или бар тачно овим питањем. Тако се и сами лингвисти могу оптужити за своје неприсуство у свету локализације. Овај рад ће покушати да покрене ту неопходну сарадњу, али ће се задржати на дискусији о односу говорне заједнице према појави локализованог софтвера. Наша претпоставка је да разлози за неуспех досадашњих пројеката, између осталог, леже у томе што су говорници оптерећени бројним предрасудама (о језику, али и шире).

Ставови према локализованом софтверу

„Definisanje različitih ideoloških orijentacija [...] u toku je i u našoj zemlji. Jedna od njih često opisivana kao globalistička i internacionalistička, koja je trenutno na vlasti, te je možemo identifikovati kao društveno i politički moćnu elitu, pokušava da široj društveno-kulturnoj zajednici nametne jedan novi, globalistički i internacionalistički kulturni model.“⁸

⁶[http://www.lisa.org/Localization.61.0.html?&no_cache=1&sword_list\[\]=is&sword_list\[\]=localization&sword_list\[\]=what](http://www.lisa.org/Localization.61.0.html?&no_cache=1&sword_list[]=is&sword_list[]=localization&sword_list[]=what)

⁷ Постоји, на пример, група на Google-у која дискутује о терминолошким решењима за слободни софтвер, названа СОРТА (Српска отворена рачунарска терминологија).

⁸ Jelena Filipović, *Moć reči. Ogledi iz kritičke sociolingvistike* (Beograd: Zadužbina Andrejević, 2009), 45.

Ова струја је понекад у друштву препозната и као некритички поштовалац и „увозник“ модерне глобалне културе. Насупрот њој је традиционалистичка струја која инсистира на очувању сопствености, али на начин који се често изједначава са некритичким одбијањем новина. Ако узмемо у обзир да је језик врло важан за дефинисање идентитета, јасно је да ће се овај идеолошки сукоб јасно одразити на њему. Али „jezičke ideologije se ogledaju ne samo u onome što kažemo ili napišemo (na druge teme), već i u samim iskazima o jeziku“.⁹ Стога и не чуди што ће појава једне новине као што су програми на српском језику повући за собом и бројне коментаре који се ослањају на ту ширу културну поделу у српској заједници.

У даљем делу рада посветићемо се појединачно различитим ставовима који се јављају у вези са локализованим софтвером.¹⁰

Ставови о предностима локализације

Као предности српске верзије наводе се разноврсни аргументи који се могу груписати на следећи начин:

1. Демократизација језика

Овде се истиче да су локализоване верзије противтежа глобализацији и да кроз њу српски језик, иако будући малим језиком, добија на значају и остварује своје право на „пажњу“. Наглашава се предност постојања ширег избора. Такође се јавља и мишљење како је „нормално“ да се у Србији користи српски језик.

Сва ова мишљења прилазе проблему позитивно и залажу се за локализацију као виду остварења разноликости коју они који пожеље могу да употребе. Због тога бисмо могли рећи да је ово један од разумних судова о локализацији. Ипак, последњи наведени коментар открива и помало негативан став према употреби страног језика (посебно узимајући у обзир избор лексеме *нормално* уместо, нпр., *очекивано*).

2. Угодан осећај при коришћењу софтвера на матерњем језику

Као предност домаће верзије неког програма наводи се и несумњиво олакшан рад са текстом на матерњем језику. Програм је разумљивији, а рад у њему је олакшан. Наиме, говорницима је увек потребно мање времена да

⁹ Ibid., 20.

¹⁰ Материјал за ову дискусију узимамо из мастер рада: Душица Божовић, „Локализација софтвера на српски језик. Однос говорника према локализованом софтверу и термилошким решењима у њима“ (Мастер рад, Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2009). Истраживањем о ставовима према локализованом софтверу обухваћено је две стотине студената Универзитета у Београду, оба пола (женски 62%, мушки 38%) и са свих година студија. Студенти Филолошког факултета чине 55% испитаника, а студенти техничких факултета (Архитектонског, Електротехничког и Грађевинског) 45%. Највећи број испитаника своје сналажење на рачунару оцењује као напредно (42,5%) или тврде да су довољно компетентни да се могу самостално служити њиме (40%). Као што видимо, циљна група овог истраживања била је млађа популација која је тренутно на универзитету – разлог за то је што сматрамо да су управо ти говорници репрезентативни носиоци модерног српског језика у домену рачунарства.

когнитивно обраде поруку на матерњем језику.

Проблем у случају рачунарства јесте то што је тешко рећи који је заправо језик корисницима матерњи. Први контакт са енглеском верзијом, као и њено дугогодишње коришћење, чине да говорници тврде како им је тешко да уопште разумеју верзију на српском. Истраживање у оквиру наведеног мастер пројекта које се бавило и ставовима о локализованом софтверу, али и термилошким решењима у њима, показује да преводи на српски стварају највише потешкоћа због тога што се међусобно разликују, а не зато што су на српском језику. Можемо претпоставити да би после уједначавања превода и краће употребе софтвера на српском великом броју корисника било много лакше да користе српску верзију, без обзира на степен познавања енглеске верзије, јер то проистиче из природне везаности сваког говорника за његов матерњи језик и осећају да је комуникација најпотпунија када се одвија на њему.

3. Чување језика

Велики број корисника види у локализацији начин да се језик „очува“. Та помало магловита потреба (јер шта за њих значи очување језика, није сасвим јасно, вероватно потпуна лексичка и структурна конзервација, што је само по себи илузорно) оствариће се, према наведеном мишљењу, тако што ће се због локализованог софтвера редуковати уношење и употреба страних речи. Такође се наводи да се превођењем програма богати језик, јер коришћењем енглеске верзије велики број концепата остаје неименован у српском језику.

Међутим, кад погледамо преводе софтвера на српски и њихова термилошка решења, можемо увидети да је управо процесом локализације само у домену рачунарске терминологије у српски језик ушло на десетине, можда и стотине, нових речи, и то управо зато што су нам оне неопходне ако у том домену желимо да комуницирамо на српском. Вратимо се на цитат чији је аутор Милорад Пуповац – сусретом двају технолошки различито развијених култура, доћи ће до размене технологија и то ће се драстично одразити на језик. Ниједан језик нема довољно унутрашњих капацитета да генерише потпуно нове домаће речи, а да то не буде налик вештачкој терминологизацији, чији је опстанак у говорној заједници тиме знатно угрожен. Основни механизми су преузимање речи из страног језика или давање нових значења постојећим речима. Први случај се препознаје у српском, док је други карактеристичан за енглески језик (који нема пуно ресурса за позајмљивање).

„Ако је будућност националних језика све већа интернационализација лексике, онда нема смисла сувише усрдно ратовати против будућности...“¹¹ Настанком нове појмовне јединице не уводи се нужно нова реч, већ је њено именовање могуће постићи и описно или лексикализованом синтагмом,¹² слично било каквој декомпонованој конструкцији (једино што у овом случају нема оне „компоноване“ варијанте). Ипак, кад се ради о терминологији, врло је важно да име новог појма буде (између осталог) економично, прецизно и једнозначно.¹³

¹¹ Митар Пешикан, *Наш књижевни језик на сто година послје Вука* (Београд: Друштво за српскохрватски језик и књижевност СР Србије, 1970), 189.

¹² Ibid., 121.

¹³ Ranko Bugarski, *Lingvistika u primeni* (Београд: Ћигоја штампа, 2007), 109; Milica Mihaljević, *Terminološki priručnik* (Загреб: Hrvatska sveučilišna naklada, 1998), 7, 73–107; Душица Божовић, „Локализација софтвера на српски језик“, 7.

Избор из постојећег лексичког инвентара донео би само добијање нових значења постојећих речи, што се посебно коси са последњим наведеним критеријумом за успостављање квалитетног термина. Пошто је ковање нових речи заиста ретко (оно има могућност за имплементацију само ако одређени појединац донесе у културу новину и сам је назове тако, што са рачунарством није случај), једино што преостаје је увођење страних речи. Наравно, ни оно се не сме спроводити некритички и без осврта на друге лингвистичке захтеве, али је често неопходно као најприхватљивије решење.

Српски језик би, заправо, био најзаштићенији од енглеског утицаја ако би се говорници „договорили“ да га у сфери рачунарства не користе. На тај начин корисници рачунара не би били у искушењу да „загађују“ старо стање у језику. Тако долазимо до парадокса да се локализацијом језик више мења, а мање конзервира, насупрот очекивањима лаика. Нове јединице су ту, питање је само како ћемо то оценити, што за лингвисте и није толико важно. Ово значи да за оне који у том појављивању нових решења виде богаћење, функција јесте остварена, док ће „заштитници“ језика увек остати незадовољни.

4. Мотивисање и опслуживање компјутерских почетника и корисника који се не служе енглеским језиком

Чињеница је да у нашој земљи старији говорници често не познају енглески језик, што је последица језичке политике у време када су се они школовали. Такође, због тога што су се рачунари појавили када је код њих мотивација за усвајање новина често мања, велики постотак старијих говорника врло се лоше сналази на рачунару или га никад нису ни користили. Ипак, корелација између годишта, непознавања енглеског језика и несналажења на рачунару не значи да је превод софтвера намењен само тој групи људи. Ово за собом повлачи и предасуду да превод управо због такве „циљне групе“ не захтева потпуно прецизне дистинкције (програмске и језичке), па се понекад нпр. делимични синоними преводе као потпуни (нпр. *insert* и *paste* као *убаци/унеси*, *application* и *program* као *програма*, *settings* и *preferences* као *подешавања*).¹⁴ Овакво поједностављивање проистиче и због већ поменуте неименованости појмова у српском, али то је још један доказ да је у циљу прецизности боље увести реч из страног језика него бирати из свог лексичког инвентара већ ангазоване речи, и тиме створити забуну.

Вероватна предност локализованог софтвера јесте што заиста мотивише људе да се усавршавају на компјутерима уколико не знају енглески. Ипак, сваки корисник може пожелети да се служи верзијом на свом матерњем језику, а то значи да она мора опслуживати све узрасте и кориснике разноликих профила.

¹⁴ Понекад преводијење два енглеска термина једним српским није неоправдано. Наиме, у оригиналу се могу срести два термина, иако рачунарски стручњаци тврде да нема потребе за обама и да се њихова дистрибуција не може никако објаснити разликом у значењу тих речи, већ је последица језичких преференција креатора оригиналне верзије (коју, наравно, реализује више људи, често говорника других језика).

Ставови о предностима употребе оригиналног софтвера

Коментари корисника који заговарају употребу софтвера на енглеском могу се такође окупити око неколико група ставова.

1. Оригиналност података и решења, потпуност информација

Највећи број софтверских пакета на Интернету настао је на енглеском језику и због тога је свако превођење осуђено на „скрнављење“ оригиналног текста. Ипак, овакав аргумент би пре могао да се употреби за неки литерарни текст (апстрактног садржаја), док у техничком тексту можемо очекивати много више једнозначних и предметних значења (макар и метафорично). Чини се да иза овог аргумента лежи заправо навика у коришћењу оригинала и незадовољство понуђеним локализованим програмима. Наиме, тачно је да у многим реализованим преводима има доста грешака или необичних формулација, али се ту ради о лошој изведби, а не о немогућности добре изведбе.

С друге стране, оно у чему су оригинални програми заиста у предности, и корисници то издвајају као дискриминишући фактор, јесте да имају више информација и боља (одн. детаљнија) објашњења. Но и то је последица кашњења превода према издавању оригиналне верзије и није нешто што се не може надокнадити. Пошто у Србији на пројектима локализације углавном раде ентузијастички, напредак је веома спор, а посебно се заостаје у пратећој документацији.

2. Традиција и распрострањеност, навика

Многи говорници сматрају да се српски језик касно укључио у „борбу“ са енглеским језиком и да је тиме осуђен на губитак. Чини се да понекад судбину софтвера на српском језику повезују са судбином српског језика уопште – енглески је глобални језик и сви други језици, посебно они мали, само се узалудно труде да се одрже. Ипак, треба имати у виду да локализовани софтвер не претендује на потискивање другог производа, већ само на пружање другачијих могућности онима који то желе. Оно што, међутим, јесте чињеница да је наша заједница могла много раније да започне овакве пројекте, чиме би се прихваћеност локализације веома побољшала.

Такође, корисници сами истичу то да им је много теже уложити напор у мењање личне навике да се служе оригиналном верзијом него да је и даље користе. Они често истичу да су енглеске верзије разумљивије. Ово вероватно лежи и у основи претходно наведеног става – да је енглески одомаћени језик у Србији, а и шире. Покушај да се било каквом интервенцијом уреди терминологија може бити назван и „скрнављењем већ уходаног информатичког језика“. Да ли је ово навика или лењост према новинама, питање је угла посматрања. Ипак, чињеница је да енглески термини или њихове реплике већ годинама заузимају значајан део рачунарског речника, било у формалној, било у жаргонској¹⁵ употреби.

3. Усавршавање енглеског језика

Велики број корисника сматра да коришћење енглеске верзије неког програма подстиче учење енглеског језика, а да коришћење српске верзије води

¹⁵ Овде мислимо и на професионални и на омладински жаргон.

самоизолацији. С обзиром на то да је познавање енглеског језика друштвено пожељна појава, претпостављамо да сви говорници теже његовом усавршавању, а оригинални софтвер се види као прилика да се буде у контакту са енглеским језиком.

Ово је врло наивна представа о учењу језика. Наиме, дискурс који се користи у рачунарству представља само један мали, и то врло ограничени домен употребе енглеског језика и преко њега се не може усвојити општа комуникативна компетенција. Напротив, усвајајући (често метафорична) значења неких речи у домену рачунарства, говорници често остају ускраћени за њено опште, основно значење у енглеском језику. Ово касније доводи до тога да им и српска решења изгледају необично или неприхватљиво, иако то јесу речи са истим општим значењем у оба језика (нпр. *paste* и *налепи*). Мноштво порука у оригиналу шаблонски је рађено, тако да нема ни могућности да се у том домену језика уочи језичка варијативност, а тиме ни да се постигне продуктивност. С друге стране, немогуће је усвојити језик без интеракције, а прозори у којима се тражи нека повратна реакција од корисника углавном имају унапред дефинисане одговоре, најчешће у виду речци или елиптичних реченица (*Yes, No, OK, Cancel* итд.).

4. Незадовољство понућеним преводом

Сваки пети корисник своје искуство са локализованим софтвером описао је као „пробао сам, али нисам задовољан – одустао сам због лошег превода“. Ипак, истраживање на које се ослањамо показује да преводи неретко користе термиолошка решења блиска корисницима, али је проблем у томе што су нестандардизовани, те изазивају пометњу и повећавају напор корисника који они улажу у упознавање са њима. Пошто смо већ констатовали да код корисника често нема воље да мењају своју навику коришћења оригиналне верзије, аутори превода би уједначавањем терминологије могли пуно олакшати онима који се ипак одлуче за домаћу варијанту. Ипак, јасно је да је потребно неко време док се и међу корисницима устали одређени избор лексике – боље је сачекати и испитати узус, па га унети у превод, него на своју руку ковати неприхватљиве термине. У овом случају, дакле, велика пажња се мора поклонити узусу у говорној заједници, будући да је то можда једина терминологија с којом ланци често долазе у контакт много пре него што се са њом сретну стручњаци који би јој одредили смер развоја.

Други проблем који корисници издвајају јесу делимични преводи. Наиме, због обима материјала и чињенице да локализације често изводе мали тимови, пласиране верзије често су непотпуне (вероватно због нестрпљивости аутора да се појаве), а преводиоци допуњавање остављају за наредна издања. Разумљиво је што корисници који се одлуче за превод ипак остану разочарани када се у неком тренутку појави нпр. страница са упутством на енглеском језику. Ово је, уосталом, још један доказ да би држава требало да подстакне обухватније и синхронизованије пројекте превођења.

5. Престиж енглеског језика

Престиж енглеског језика нико од корисника није експлицитно навео, али се чини да је он један од кључних критеријума избора верзије софтвера. Штавише, неки од њих су изјавили да је познавање енглеског језика данас

обавезно и да они који га не знају немају шта да траже у свету рачунарских технологија. То свакако није тачно јер не постоји никаква природна веза између тих модерних технологија и енглеског језика, осим што су их повезале друштвене околности. Ипак, ово јасно указује на врло чврсту позицију енглеског језика на листи обавезних квалификација једне особе која претендује да буде модерна. На исту појаву у српској говорној заједници указао је и Твртко Прћић. Он говори о појединим говорницима српског језика који сматрају да употреба англицизама „ствара утисак припадности надмоћнијем англофоном културном и језичком обрасцу, у првом реду америчком, као најпожељнијем“.¹⁶ Оваква предрасуда није нешто а priori лоше, већ прилично неизбежна појава у савременом свету,¹⁷ али се мора идентификовати као таква.

Ставови о избору писма

Питање избора писма за превод готово да је ирелевантно у техничком погледу. Једноставније је да основно писмо превода буде ћирилица јер у њеном инвентару свако слово одговара једној фонему у српском језику. У латиници постоје и диграми, па би аутоматском транслитерацијом на ћирилицу могло доћи до погрешних решења (нпр. *nadživeti* > *наџивети*). Такође, машини је у првом случају лакше да разликује оригинални део текста од преведеног, па кад се раде одређене измене, не мора се ручно обележавати шта припада ком језику (па не долази до грешака типа „њњњ“). Једним кораком могуће је начинити и латиничну верзију, тако да нема разлога да се не понуде обе. Говорници ипак нису једнако расположени према употреби та два писма: 56,5% сматра да су потребне обе верзије, док 43,5% мисли да је потребна само једна. Међу онима који мисле да у локализацији треба користити само једно писмо, 72% сматра да писмо превода треба да буде ћирилица, а 28% латиница. Ово нам показује да већина говорника који су искључиви (у погледу избора писма) најчешће (три четвртине њих) припада тзв. ћириличарској струји, која се повезује са традиционализмом.

Закључак

Локализација је процес прилагођавања производа различитим тржиштима, што, између осталог, подразумева и лингвистичку обраду, то јест превођење језичког материјала с изворног језика производа на језик циљаног тржишта. Последњих година у Србији је актуелна локализација софтвера. Засад у тимовима највише има рачунарских стручњака, док се лингвисти готово и не ангажују. Такође, чини се да корисници не показују посебно интересовање за коришћење локализованог софтвера, а многи који су имали прилике да га испробају нису задовољни терминолошким решењима.

Као предност коришћења стране верзије истиче се усвајање енглеског језика, навика, лош квалитет домаћих верзија, оригиналност и потпуност

¹⁶ Твртко Прћић, *Engleski u srpskom* (Novi Sad: Zmaj, 2005), 157.

¹⁷ О енглеском језику као престижном страном језику у земљама света види: Anne-Marie De Mejia, *Power, Prestige and Bilingualism: International Perspectives on Elite Bilingual Education* (New York: Buffalo, 2002).

података, али мислимо да је важан фактор и престиж који енглески језик има у модерном друштву. Као предност домаће верзије наводи се угоднији осећај при коришћењу софтвера на матерњем језику, чување језика, демократизација језика, као и могућност коришћења од стране корисника који не знају енглески језик или се слабо сналазе на рачунару. Корисници још наводе да се српски језик укључио прилично касно у превођење и да би на преводима требало да ради више језичких стручњака. Говорници су подељени у избору писма за локализацију: половина сматра да су нам потребне обе верзије, а половина сматра да је потребна само једна. Међу њима, највећи број сматра да би то требало да буде ћирилица.

Сматрамо да је већина ових судова о локализованом софтверу оптерећена бројним предрасудама, које смо довели у везу са широм поделом у српској заједници на глобалисте и традиционалисте.

Оно што је несумњиво у вези са локализацијом јесте то да би она понудила много боља решења када би држава учинила нешто да покрене координиран рад на свим пројектима, у који би се укључили и озбиљнији (лингвистички) стручњаци. Наравно, сви резултати би били бољи да је то учињено много раније, будући да корисници у великој мери не желе да мењају укоренење навике. То, ипак, не значи да је српски језик осуђен на неуспех на овом пољу, већ само да ће једва приметан напредак који тренутно има, бити много већи уколико се ангажује и неко тело са великим утицајем у друштву. Дакле, није српски језик, већ Србија тај ко ствара проблем у реализовању употребљивог локализованог софтвера. Језик се не „чува“ забранама оног другог, већ унапређивањем свог.

Литература:

- Божовић, Душица. „Локализација софтвера на српски језик. Однос говорника према локализованом софтверу и термилошким решењима у њима“. Мастер рад, Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2009.
- Бугарски, Ranko. „Jezik i društvo.“ *Kultura* 25. (1974).
- Бугарски, Ranko. *Lingvistika u primeni*. Beograd: Čigoja štampa, 2007.
- Mejía, Anne-Marie De. *Power, Prestige and Bilingualism: International Perspectives on Elite Bilingual Education*. New York: Buffalo, 2002.
- Mihaljević, Milica. *Terminološki priručnik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1998.
- Пешикан, Митар. *Наш књижевни језик на сто година послје Вука*. Београд: Друштво за српскохрватски језик и књижевност СР Србије, 1970.
- Prčić, Tvrтко. *Engleski u srpskom*. Novi Sad: Zmaj, 2005.
- Pupovac, Milorad. „Jezik i politika.“ *Naše teme* 7-8. (1979).
- Filipović, Jelena. *Moć reči. Ogledi iz kritičke sociolingvistike*. Beograd: Zadužbina Andrejević, 2009.

Summary

Dušica Božović

The Software Language Identity in Serbia – Attitudes of the Speakers

Keywords: *localization of software, language ideologies, language prejudices, the Serbian language and globalization, language preservation, English as a prestigious language*

This paper deals with different attitudes of the Serbian speakers towards localized software. It is noticed that despite the concerted efforts of enthusiasts and translation teams to translate many popular programs, few Serbian speakers make use of translated software. Furthermore, many speakers are aware that such programs are available, but have had very negative experiences or maintain negative preconceptions regarding their functionality and quality.

The hypothesis is that there is a deeper ideological division in the Serbian society (conservative vs. modern flow) that influences these beliefs and that these beliefs are simply prejudices. The paper concludes that one reasonable and acceptable counterargument is that Serbia has started to translate software too late, when numerous speakers have already gotten used to the English version. Nevertheless, it is stated that the Serbian language is capable of expressing all the meanings needed. Hence, it deserves to be used by modern software so that those who feel more comfortable with the Serbian version (which all Serbian native speakers would, it is just question of habit) can successfully use it on their computers. Ultimately, the government bears the responsibility to implement this.